

KNYGA, ŠOKIRAVUSI PASAULĮ

Dykumų gėlė

Waris Dirie
su Cathleen Miller

Alma littera

PABĖGIMAS

Mane pažadino tylus garsas. Kai atmerčiau akis, priešais save išvydau liūto snukį. Netikėtai pabudusiai akys išsiplėtė plačiai, labai plačiai, kad sugebėčiau pamatyti priešais stovintį žvėrį. Bandžiau atsistoti, bet buvau neturėjusi nė kąsnio burnoj kelio-lika dienų, todėl silpnos kojos virpėjo ir lenkė mane prie žemės. Klupdama vėl susmukau prie medžio, kur ilsėjausi nuo Afrikos dykumos saulės. Ji būna labai negailestinga, ypač vidurdienį. Ramiai priglaudžiau galvą, užmerčiau akis ir pajutau, kad gruoblėta medžio žievė spraudžiasi pro kaulus. Liūtas buvo taip arti, kad tokioje tvankybėje galėjau užuosti nuo jo sklindantį pasenusios mėsos dvoką. Aš meldžiau Alachą:

– O Dieve, man jau galas. Prašau, paimk mane.

Mano ilga kelionė per dykumą artėjo prie pabaigos. Neturėjau nieko, kas galėtų mane išgelbėti: nei ginklo, nei jėgų bėgti. Net ir esant geriausioms aplinkybėms, žinojau, negalėčiau pergudrauti liūto įlipdama į medį: kaip ir visos katės, liūtai, turėdami stiprias letenas ir nagus, yra puikūs laiptotojai. Kol bandyčiau atsistoti – vienas grybštelėjimas, ir manęs

nebeliktų. Nejausdama jokios baimės atsimerkiau ir pasakiau liūtui:

– Nagi, ateik ir suėsk mane. Aš pasiruošusi.

Tai buvo gražus patinas auksine apykakle, jo mojuojanti ilga uodega vaikė muses. Buvo jaunas ir trykštantis sveikata, maždaug penkerių ar šešerių metų. Supratau, kad jis galėtų mane sužiaumoti akimirksniu – jis buvo karalius. Visą gyvenimą stebėjau, kaip tie nagai drasko antilopes gnu ir zebrus, sveriančius šimtus kartų daugiau nei aš.

Liūtas spoksojo į mane ir lėtai mirkčiojo medaus spalvos akimis. Mano rudos akys susikirto su jo žvilgsniu. Jis nusisuko.

– Nagi, ėsk mane.

Jis dar kartą dėbtelėjo į mane ir vėl nugrėžė akis. Paskui apsilaižė ir atsisėdo ant užpakalinių kojų. Tada grakščiai pakilo ir viliojamai išsitiesė priešais mane. Galiausiai apsisuko ir pasitraukė neabejodamas, kad turiu per mažai mėsos ant kaulų – nebuvo verta mane suėsti. Liūtas šuoliavo dykuma, kol rusvas kailis susiliejo su dykumos spalva.

Kai supratau, kad jis nesiruošia manęs suėsti, neatsidusau iš palengvėjimo. Nebijojau ir buvau pasiruošusi mirti. Matyt, Dievas, kuris visada buvo man geriausias draugas, suplanavo kažką kita, turėjo savų priežasčių palikti mane gyvą. Paklausiau:

– Ką visa tai reiškia? Pasiimk mane kuo greičiau, – ir vargais negalais atsistojau.

Ši košmariška kelionė prasidėjo, kai pabėgau nuo tėvo. Tuo metu man buvo trylika metų, gyvenau klajoklių gentyje su savo šeima, Somalio dykumoje. Kartą mano tėvas pareiškė susitaręs ištekti mane už vieno senio. Supratau, kad turiu nedelsti, nes vieną dieną mano jaunikis ateis manęs pasiimti. Prasitariau mamai apie pabėgimą. Ketinau surasti mamos seserį, gyvenančią Somalio sostinėje Mogadiše. Suprantama, aš niekada nebuvau

lankiusis Mogadiše nei kitam mieste ir nebuvo mačiusi savo tetos. Tačiau vaikiškai naiviai jaučiau, kad įvykiai stebuklingai susiklostys mano naudai.

Kol mano tėvas ir kiti namiškiai miegojo, motina mane pažadino ir tarė:

– Bėk dabar.

Aš apsidairiau aplinkui ieškodama, ką galėčiau pasiimti su savimi, bet nieko nebuvo: nei vandens, nei pieno indo, nei maisto pintinėje. Basa ir įsisupusi į skraistę, pabėgau į tamsią dykumos naktį.

Neturėdama jokie supratimo, kuris kelias veda Mogadišo link, bėgau nežinia kur. Gerai nematydama tamsoje, klupau ir šokinėjau per išsikišusias medžių šaknis. Galiausiai nusprendžiau trumpam prisėsti. Afrikoje pilna gyvačių, o aš jų be galo bijojau. Užmynusi ant kiekvienos medžio šaknies įsivaizduodavau stovinti ant nuodais besispjaudančios kobros. Sėdėjau žvalgydamasi į pamažu švintantį dangų. Prieš saulei patekant, buvau nubėgusi tiek, kiek tik gazelė pajėgtų. Nesustodama bėgau ir bėgau.

Atėjus vidurdieniui, pradėjau klimpti ne tik į rusvą smėlį, bet ir į savo mintis. „Kur, po galais, aš bėgu?“ – klausiau savęs. Aš netgi negalėjau pasakyti, kokia kryptimi bėgu. Kraštovaizdis tęsėsi iki amžinybės, o smėlis buvo vos suskeldėjęs prie akacijos ar spygliuočio medžio. Galėjau matyti mylių mylias. Alkana, ištroškusi ir pavargusi ėjau vis lėčiau. Klajodama tarsi apsvaigusi, klausiau savęs: „Kur nuves mano naujas gyvenimas? Kas dar manęs laukia?“

Svarstant tokius klausimus, man pasirodė, kad išgirdau balsą:

– VARIS... VARIS...

Mane šaukė tėvas! Sukdamasi aplink ieškojau jo akimis, bet nieko nemačiau. „Gal aš viską išsigalvoju?“ – pamaniau.

– VARIS... VARIS...

Aplink mane sukosi aidas. Nors balsas buvo maldaujantis, mano baimė nė kiek nesumažėjo. Jei jis mane pagautų, be abe-

jonės, sugražintų namo, prievarta ištekintų už to vyro ir dar primuštų. Man nepasigirdo – ten tikrai mano tėvas ir jis pamažu artėjo. Nieko nelaukdama puoliau bėgti, kiek tik turėjau jėgų. Nors mus skyrė kelių valandų atstumas, tėvas galėjo mane prisivyti. Kaip vėliau supratau, jis atsekė mane pagal pėdsakus smėlyje.

„Tėvas yra per senas pagauti mane, – maniau aš, – esu jauna ir galiu bėgti labai greitai.“ Mano vaikišku protu, jis buvo senas žmogus. Dabar mane ima juokas, nes tėvui tuo metu buvo tik trisdešimt metų. Mes buvome neįtikėtinais gerai užsigrūdinę fiziškai, kadangi visur vaikščiojome pėsčiomis, neturėjome mašinų nei kitokio transporto. Aš visuomet buvau greita: ir sekdamas paskui gyvulius, ir ieškodama vandens, ir skubėdama prieš saulėlydį saugiai sugrįžti namo.

Daugiau nebegirdėjau mano vardą šaukiančio tėvo, taigi galėjau bėgti daug lėčiau. Tuo metu maniau, kad jei ir toliau bėgsiu į priekį, tėvas pavargs ir sugrįš namo. Staiga pažvelgusi horizonto link pamačiau jį bėgantį už kalvos. Jis mane taip pat pastebėjo. Išgąsdinta ėmiau bėgti dar greičiau. Mes tarsi nardėme smėlio bangose – kai aš užplaukdavau ant vienos kalvos, jis nusileisdavo man iš paskos. Atrodė, kad plaukiojome po dykumą valandų valandas bėgdami vienas nuo kito. Pagaliau suvokiau, kad jau kurį laiką jo nemačiau ir nebegirdėjau jo šūksnių.

Mano širdis daužėsi. Galiausiai sustojau, pasislėpiau už krūmo, apsižvalgiau aplinkui. Nieko. Įdėmiai klausiausi – jokio garso. Priėjusi lygų akmenį, atsisėdau pailsėti. Tą naktį aš pasimokiau iš savo klaidos: kai vėl leidasi į kelią, bėgau kietu uolienų paviršiumi. Taip mėtant pėdsakus, tėvas negalės manęs susekti.

Kaip supratau vėliau, tėtušis pasuko atgal ir norėjo sugrįžti namo saulei leidžiantis. Jis vis tiek nesuspės grįžti iki saulės laidos. Taigi turės bėgti tamsoje, įdėmiai įsiklausydamas į garsus, būdingus mūsų genčiai naktį. Jis eis ten, kur girdėti vaikų

klyksmas, juokas, iš kaimenės sklindantis gyvulių bliovimas ir mekenimas. Kadangi vėjas nešė garsus per visą dykumą, mums pasiklydus naktį tas triukšmas buvo tarsi švyturys.

Kiek paėjusi per akmenuotą žemę, pasukau į šoną. Iš tikrųjų nebuvo labai svarbu, į kurią pusę pasukti. Aš nežinojau, kuriuo keliu eidama pasieksiu Mogadišą. Bėgau, kol saulė nusileido, šviesa dingo, o naktis užėjo tokia tamsi, kad nieko negalėjau įžiūrėti. Miriau iš bado, ir vienintelis dalykas, apie kurį galvoju, buvo maistas. Mano kojos kraujavo. Prisėdau po medžiu pailsėti ir užmigau.

O rytą mane pažadino saulė, pradėjusi svilinti veidą. Pra-merčiau akis ir pažvelgiau aukštyn į besitiesiančius danguje grakščiojo eukalipto lapus. Pamažu mano gyvenimo realybė vėl sugrįžo.

– *Mano Dieve, aš visiškai viena, ką gi aš dabar darysiu?*

Atsikėlusi vėl bėgau. Tas dienas tik tai sugebėjau daryti. Nežinau, kiek dienų bėgau. Laikas neegzistavo, gyvenau tik alkiu, troškuliu, baime ir skausmu. Atėjus tamsiam vakarui, kai būdavo sunku ką nors įžiūrėti, sustodavau atsipūsti. O vidurdienį, saulei pasiekus aukščiausią tašką, atsisėdavau po medžiu pailsėti.

Būtent per siestą mane užsnūdusią pažadino liūtas. Tą akimirką laisvė man neberūpėjo. Aš tik norėjau grįžti namo pas mamą. Ji man rūpėjo labiau nei maistas ar vanduo. Mūsų genčiai buvo įprasta išeiti vienai ar porai dienų be maisto ir vandens, todėl aš žinojau, kad daugiau nė vienos dienos nebeišgyvensiu. Buvau tokia silpna, kad vos galėjau pajudėti. Kojos buvo taip sužalotos ir perštėjo, kad kiekvienas žingsnis tapo baisia kančia. Tuo metu, kai liūtas atsisėdo priešais mane ir alkanas apsilaižė, aš pasidaviau. Susitaikiau su mintimi, kad staigi žūtis būtų geriausias būdas palikti šį vargą.

Tačiau liūtas tik žiūrėjo į mano kaulus, persišviečiančius per odą, įdubusius skruostikaulius ir išsprogusias akis. Jis pasitraukė. Nežinau, ar jį apėmė gailestis dėl tokios varganos sielos. O gal jis praktiškai nusprendė, kad neverta manimi net užkandžiauti. O gal Dievas mane užstojo. Maniau, kad Dievas, būdamas gailestingas, manęs pasigailėjo, taip paprastai neleisdamas man numirti iš bado. Jis sumanė kitą planą, todėl aš meldžiau jo pagalbos:

– Imk ir vesk mane, – laikydamasi už medžio atsistojau ant kojų ir ėmiau jo šauktis.

Kiek paėjusi, po kelių minučių priėjau ganyklą, kur po visą pievą ganėsi kupranugariai. Kai pamačiau daugiausia šviežio pieno pritvinkusią kupranugarę, pasileidau bėgti jos link. Aš žindau pieną kaip vaikas. Pamatęs mane kaimenės varovas suriko:

– Dink iš čia, kale, – ir išgirdau botago pliaukštelėjimą. Buvau pasiryžusi viskam, todėl vis čiulpiu, rydama pieną taip greitai, kiek tik tilpo mano burnoje. Varovas piktai ir garsiai šaukdamas ėmė bėgti manęs link. Jis žinojo, kad jei manęs nenubaidys iš tolo, po to bus per vėlu – pienas bus iščiulptas. Kadangi jau buvau pasisotinusi, leidausi į kojas. Jis puolė iš paskos ir man besprunkant net sugebėjo porą kartų pliaukštelėti botagu. Varovas bėgo ne taip greitai kaip aš. Palikau jį sau už nugaros, besiplūstantį po vidurdienio saule.

Įgijusi naujų jėgų, bėgau ir bėgau, kol pasiekiau gyvenvietę. Dar niekada neteko būti panašioje vietoje kada nors anksčiau, kur stovėjo pastatai ir iš kietai susigulėjusio purvo padarytos gatvės. Ėjau gatvės viduriu, manydama, kad tai man eiti skirta vieta. Klaidžiojau po miestą, į visas puses sukiodama galvą dairiausi į neįprastą mano akims aplinką. Viena moteris eidama pro mane apžvelgė nuo galvos iki kojų ir sušuko:

– Kvaile tu, kur manaisi esanti? – kitiems praeinantiems miestelėnams ji dejavo: – O Dieve, tik pažiūrėkite į jos kojas! –

Ji įsistebeilijo į suskilinėjusias, kruvinais šašais nuėjusias kijas. – O Dieve. Tikriausiai ši kvaila mergaitė iš kaimo.

Moteris mane perprato. Ji man sušuko:

– Mergaite, jei tu dar nori gyventi, dink kuo greičiau nuo kelio! – pamojavo man pavymui ir nusijuokė.

Supratau, kad visi tai girdėjo, todėl man buvo be galo gėda. Nesupratusi, apie ką ta moteris kalbėjo, toliauėjau gatvės viduriu nuleidusi galvą. Gana greitai privažiavo sunkvežimis. Pyp! Pyp! Buvau priversta greitai sprukti nuo kelio. Pasisukau veidu į mašinas ir sunkvežimius, o kai jie važiuodavo pro šalį, tiesdavau ranką. Negaliu sakyti, kad stabdžiau mašinas, nes neturėjau jokio supratimo, ką reiškia keliauti autostopu. Taigi aš tik stovėjau prie kelio ištiesta ranka, bandydama kažką sustabdyti. Pro šalį prazvimbusi mašina vos nenusinešė rankos, laimė, spėjau laiku atitraukti. Kitą kartą ją vos ištiesiau ir priėjusi arčiau kelio traukiau tolyn. Žiūrėjau į pro šalį pravažiuojančių mašinų vairuotojų veidus, tyliai melddamasi už tą vienintelį, kuris sustos ir man padės.

Netikėtai sustojo sunkvežimis. Aš nesididžiuoju tuo, kas įvyko vėliau, bet tai įvyko. Taigi ką aš galėčiau papasakoti, jei ne tiesą? Iki šiol, kai prisimenu tą sunkvežimį, galvoju: „O, kad būčiau paklausiusi savo vidinio balso ir ten nelipusi!“

Sunkvežimis buvo pilnas suskaldytų ir apvalių akmenų statyboms. Priekyje sėdėjo du vyrai. Vairuotojas pravėrė duris ir somališkai pasakė:

– Šok, mažute.

Jaučiausi bejėgė ir labai išsigandusi.

– Aš važiuoju į Mogadišą, – paaiškinau.

– Aš nuvešiu, kur tik tau reikia, – atsakė jis šyptelėdamas. Kai jis šypsojosi, buvo matyti rudos spalvos dantys. Tabako rudumo. Aš žinojau, kad tai, kas nuspalvino jų dantis, buvo ne tabakas. Kartą mačiau savo tėvą tai bekramtantį. Tai buvo katas, narkotinis į kokainą panašus augalas, kurį kramtė Afrikos

vyrų. Moterims buvo draudžiama prie jo prisiliesti, nes nuo to augalo, sugriovusio daugelio gyvenimus, vyrai netenka proto ir tampa be galo jautrūs bei agresyvūs.

Jaučiau, kad patekau į bėdą. Kadangi nežinojau, ką dar galėčiau daryti, nuleidau galvą. Vairuotojas liepė man lipti į sunkvežimio galą. Mintis, kad laikysiuosi atokiau nuo vyrų, suteikė man palengvėjimo. Įlipau į priekabą ir atsėdau kamputyje, bandydama kuo patogiau įsitaisyti ant akmenų krūvos. Buvo tamsus paros metas ir vėsu dykumoje. Sunkvežimiu pajudėjus, atsiguliau ant žemės, taip pasislėpdama nuo šalto vėjo.

Tik tada pastebėjau dar vieną dalyką. Šalia manęs ant akmenų krūvos klūpojo vyras, važiuavęs kartu su vairuotoju. Atrodė keturiasdešimties metų ir buvo labai šlykštus. Man pasišlykštėjimą kėlė jo slenkantys plaukai – jis buvo beveik plikas, o kaip kompensaciją augino mažus ūsus. Jo dantys buvo nuskilę, vietomis jų trūko; likusieji buvo apskretę šlykščia ruda spalva nuo kato, bet jis vis tiek šiepėsi išdidžiai juos rodydamas. Nesvarbu, kiek ilgai gyvensiu, tačiau niekada nepamiršiu jo gašlaus žvilgsnio.

Be to, jis buvo nutukęs – tai supratau jam nusimovus kelnes. Jis švytavo savo sustangrėjusiu peniu man prieš akis, paskui pagriebė man už kojų ir bandė jėga jas praskėsti.

– O ne, prašau, nereikia, – meldžiau jį. Suvijau savo plonas kojas vieną aplink kitą kaip riestainį, laikiau tarsi surakintas. Jis grūmėsi su manimi bandydamas išskėsti kojas į šonus. Tai nepavyko, taigi jis užsimojęs stipriai trenkė man per veidą. Suspiegiau, bet vėjas nusinešė mano balsą su skubančiu sunkvežimiu į nakties gilumą.

– IŠSKĖSK SAVO MĖŠLINAS KOJAS!

Mes grūmėmės. Jis prispaudė mane visu savo svoriu, aštrūs akmenys rėžėsi man į odą. Atsivedėjęs dar kartą smogė man į veidą, šį kartą daug skaudžiau. Laukdama kito smūgio žinojau, kad turiu sugalvoti, ką daryti toliau. Jis buvo per sunkus, kad galėčiau kovoti. Šis vyras aiškiai žinojo, ką darė. Mano nelai-

mei, jis turėjo patirtį prievartaudamas kitas moteris. Paprasčiausiai aš tapau kita jo auka. Stipriai troškau jį nužudyti, bet neturėjau kuo. Tada apsimečiau, kad sutinku su jo norais, ir meiliai tariau:

– Gerai, gerai. Bet pirmiausia leisk man pasisioti.

Pastebėjau, kad jis susijaudino dar daugiau, – o, maža mergaitė jo nori! – ir leido man atsistoti. Nuėjau į kitą priekabos pusę ir apsimečiau tupianti. Tai man davė kelias minutes pagalvoti, kaip veikti toliau. Paėmiau didžiausią, kokį galėjau surasti akmenį ir laikydama jį rankose sugrižau ir atsigulčiau šalia jo.

Jam besiropščiant ant manęs, suspaudžiau rankoje akmenį. Iš visų jėgų, kiek tik jų turėjau, stipriai smogiau į smilkinį. Pamačiusi, kad jis susverdėjo, trenkiau dar kartą, ir jis susmuko. Staiga tarsi kareivis įgijau milžinišką jėgą. Net nežinojau, kad galiu būti tokia stipri. Bet kai kažkas bando tave užpulti, tave nužudyti, gali tapti stipriausia. Iki lemiamos akimirkos net neįsivaizduoji, kokia gali būti stipri. Kai jis susmuko, trenkiau dar kartą, ir jam iš ausies pasipylė kraujas.

Jo draugelis, vairavęs sunkvežimį, matė, kas atsitiko priekaboje, ir ėmė šaukti:

– Kas, po velnių, ten dedasi gale? – Jis ieškojo vietos krūmuose, kur galėtų pastatyti mašiną. Supratau, kad jei jis mane pagaus, man bus galas. Mašinai sumažinus greitį, aš nušliaužiau iki čiužinio galo, perlipau per akmenis, nušokau ant žemės ir sprukau kaip katė, norėdama išlikti gyva.

Sunkvežimio vairuotojas buvo senas. Jis išsoko iš kabinos ir rėkė užkimusiu balsu:

– Tu nužudei mano draugą! Sugrižk! Tu jį nužudei!

Kurį laiką jis bėgo man iš paskos pro tankius krūmus, paskui spjovė į savo užmojį (arba bent jau man taip pasirodė).

Senis sugrižo, įsiriogolino į mašiną, užvedė variklį ir pradėjo važiuoti paskui mane per dykumą. Automobilio žibintai apšvietė žemę aplink mane, už savęs girdėjau riaumojant variklį.

Bėgau greitai, bet sunkvežimis mane vijosi. Šoktelėjau į šoną ir pasukau tolyn nuo apšviesto ploto. Vairuotojas pametė mane iš akių, taigi jam teko pasiduoti ir grįžti į kelią.

Bėgau per smėlėtą žemę kaip medžiojamas gyvūnas, pas-
kui per džiungles, vėl per dykumą. Nežinojau, kur esu. Saulė
patekėjo, o aš vis bėgau... Galų gale pasiekiau kitą kelią. Nors
šiurpas krėtė vien nuo minties, kas gali atsitikti, nusprendžiau
surizikuoti dar kartą. Nuojauda kuždėjo, kad turiu bėgti kuo to-
liau nuo vairuotojo ir jo draugo. Niekada nesužinojau, kas jam
atsitiko po to, kai trenkiau akmeniu. Todėl mažiausias dalykas,
ko troškau, – dar kartą juos susitikti.

Saulei tekant stovėjau šalikelėje. Greičiausiai atrodžiau la-
bai neįprastai. Mano dėvima skraistė priminė purviną kilimė-
lį. Ištisas dienas bėgant per dykumą, oda ir plaukai pasidengė
dulkėmis, rankos ir kojos atrodė tarsi šakelės, kurios papūtus
stipresniam vėjui trakstelėtų pusiau. Kojos, nusėtos žaizdomis,
panėšėjo į raupsuotojo. Laikydama ištiestą ranką pamojavau
atvažiuojančiam mercedesui. Elegantiškai apsirengęs vyras pa-
suko mašiną į kelio pakraštį. Aš įsirangiau ant odinės sėdynės
ir išispoksojau į prabangų mašinos vidų.

– Kur tu važiuoji? – paklausė.

– Tuo keliu, – atsakiau žiūrėdama į kelią, kuriuo jau važiuo-
mercedesas. Vyras pravėrė burną rodydamas savo baltus dantis
ir ėmė juoktis.